

מן הטומאה שהרי אינו מטמא באהל, ואף אין מוציאם אותו כדי לקבורו, לפי שאינו טעון קבורה (תוס' י"ט, ה; וראה משנה למלך אבל יד, כא שהקשה עליו, שחייב קבורה הוא רק בראשו ורובו של מת, אמנם ראה חז"א י"ד רח, ו, ש"ל שיש מצות קבורה אף בפחות מזכית). ויש שכתב, שאף המוציא עצם כשעורה שאינו מטמא באהל חייב, משום שמוציא טומאה מן הבית, ובדומה לכזית מן הנביאה וכעדרשה מן השרץ שהמוציאם חייב אע"פ שאינם מטמאים באהל (שפת אמת).

יְרֵבִי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר - שהוצאה זו היא מלאכה שאינה צריכה לגופה, שאינו נצרך לגוף ההוצאה, והיה רצונו שלא יצטרך לה כלל, וכל רצונו בה הוא כדי לסלק המת מעליו (ע"פ רש"י כאן ולעיל יב, א ד"ה הא רבי; רמב"ן להלן צד, ב; רשב"א להלן צד, א; ריטב"א שם), ופטור משום שהתורה אסרה ב ורש"י שם ד"ה מלאכה). ויש שפירשו, שטעם הפטור במלאכה שאינה צריכה לגופה אינו משום 'מלאכת מחשבת', אלא משום שאינה נעשית לאותו צורך שהיתה נעשית במשכן, שהוא 'אוף' האיסור ושורשו (תוס' להלן צד, א ד"ה רבי שמעון; תוס' רא"ש שם; תוס' יומא לד, ב ד"ה הני; וראה פני יהושע להלן צד, א ביישוב הגמ' הנ"ל בחגיגה). ■ להלכה, המוציא כזית מן המת, יש שפסק שחייב [כתנא קמא] (רמב"ם שבת יח, יח), ופסק כן לפי שיטתו שהעושה מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב (רמב"ם שם א, ז). ויש אומרים שהעושה מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור [כרבי שמעון] (ראב"ד שם), וכן הלכה (משנ"ב של פה, וראה גם משנ"ב שטז, כז, ושם רעח, ג, וביא"ל שם, א ד"ה וחייב).

גְּמָרָא. וְאִם הָיָה כְּלֵי צְרִיף לֹו וְכוּ' - לאדם, שהכלי נצרך לו להשתמש בו תשמיש אחר במקום שמוציאו לשם (רש"י). ויש שפירש, שהכלי נצרך לאוכל, שאי אפשר להוציאו אלא בכלי (רבינו חננאל בפירוש שני; רבינו פרחיה; וראה לעיל שיש שפירשו ע"פ הירושלמי שבאוכלים שצריכים לכלי כגון תותים פטור על הכלי).

חַיִּיב אֶף עַל הַקֵּלִי - ומכאן ראה, לסוברים שריבוי בשיעורים בשבת [כגון המבשל לחולה שיש בו סכנה יותר מהשיעור הנצרך לו] אסור מן התורה (ר"ן ביצה ט, ב מדפי הרי"ף), שכשם שהמוציא אוכל בכלי בהוצאה אחת חייב באותו מעשה גם על האוכל וגם על הכלי, כך המבשל יותר מהשיעור הנצרך לחולה, חייב באותו מעשה בישול על השיעור הנוסף, וקשה על הסוברים שאיסורו אינו אלא מדרבנן (כן דעת התוס' במנחות סד, א ד"ה שתיים, והרשב"א חולין טו, ב; אמנם ברשב"א המובא להלן ד"ה שמע מיה, כמובא, שהאוכל והכלי נחשבים כשתי הוצאות נפרדות). ויש לדחות, שהתנא סובר שאגד כלי אינו נחשב אגד (ראה לעיל צא, ב), והחייב על הוצאת האוכל הוא מיד כאשר הוציאו לרשות הרבים, וקדם לחייב על הוצאת הכלי, שהוא רק כאשר נגמרה הוצאת הכלי לרשות הרבים, ולכן חייב שתיים (אור שמח שבת יח, א; וראה גם הר צבי א"ח א, קעז, ומנחת יצחק ה, לו, טז).

שִׁמְעַ מִיֵּנָה אוֹכֵל שְׁנֵי זֵיתֵי חֶלֶב וְכוּ' - ואף שהעושה עבירה אחת כמה פעמים, אם עשאה בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת, שאלת הגמ' היא שכיון שהגמ' בחולין (פב, ב) מסתפקת האם גם סומכוס סובר כך, אם כן נוכיח ממשנתנו שלדעתו חייב שתיים (רמב"ם; רשב"א; ריטב"א; בשם רבו). ואע"פ שהוציא האוכל והכלי בבת אחת, והרי הבולע שני זיתים חלב בבת אחת ודאי שאינו חייב אלא אחת, מכל מקום, כיון שהאוכל והכלי הם שני שמות [-סוגים], וגם הם גופים מוחלקים, נחשב כאילו הוציאם בזה אחר זה (רשב"א; ריטב"א). ויש שפירש, ששאלת הגמ' היא בדרך תימה, שהרי באופן זה הוציא שניהם בבת אחת, אין תנא שסובר שחייב שתיים (ריטב"א).

וְאִם לֹא עֲבֹדְתוּ פְסוּלָה - שכהן העומד על דבר החוצץ בינו לבין הרצפה, עבודתו פסולה, שנאמר (ע"פ דברים יח, ז) 'ושרת ככל אחיו הלוי', שתהא עבודתו בדרך שירות, כשאר אחיו (רש"י בטעם ראשון, ומקורו בתוספתא מנחות א, ה; וראה תוס' זבחים ק, א ד"ה מין; ובחי הגר"ז זבחים כו, א ביאר, שפסולו שאם אינו עומד כדרך עמידת שאר אחיו נחשב שאינו עומד על הרצפה, וראה גם חי הגר"ז שם ק, א). ועוד יש לפרש, שלומדים ב'בנין אב', כשם שחציצה בין ידו לכלי פוסלת, כך חציצה בין רגליו לרצפה פוסלת (רש"י בפירוש שני, ע"פ הגמ' זבחים כד, א). ■ להלכה, רגלו אחת על הכלי או על האבן ורגלו אחת על הרצפה, רואין כל שאילו ינטל הכלי או האבן ויכול לעמוד על רגלו אחת, עבודתו כשירה, ואם לאו עבודתו פסולה (רמב"ם ביאת מקדש ה, יח).

קִיבַל בְּיָמִין וְשִׁמְעוֹן מְסִיעֵתוֹ עֲבֹדְתוֹ קְשָׁרָה - וכוס של ברכת המזון שצריך להחזיקה בימין, אין לסייע ביד שמאל ליד ימין לאחוז הכוס (ברכות נא, ב), שבכוס של ברכה צריך להידור גדול לאוחזה בימין בלא סיוע (מאירי; וראה ט"ז א"ח קפג, ג). ויש שפירש, שדין כוס של ברכה שזה לדין עבודה, שאין לאחוז הכלי בשמאלו ולסייע, אבל מותר לאחוז הכלי בימין ולתת יד שמאלו תחת יד ימין לסייע (מג"א א"ח קפג, ו בדעת שבלי הלקט קנו, הובא ברמ"א שם, ד). ■ להלכה, קיבל בימין ושמאל מסייעתו, עבודתו כשירה, שהמסייע אין משגיחין עליו (רמב"ם ביאת מקדש ה, יח). ולענין כוס של ברכת המזון, מותר לאחוז הכלי ביד ימין ולתת יד שמאלו תחת יד ימין לסייע [כדעת שבלי הלקט]. והאחרונים כתבו שיש להחמיר אם אינו עושה כן לצורך (רמ"א א"ח קפג, ד, ומשנ"ב שם, יח).

בְּעֵינָי שִׁיעוֹר לָזָה וְשִׁיעוֹר לָזָה וְכוּ' - ויסוד הספק הינו בגדר החיוב בשנים שעשו, האם נחשב שכל אחד עשה את כל המעשה, ואם כן די בשיעור אחד לשניהם, או שנחשב שכל אחד עשה רק חצי מעשה, ואם כן צריך שיעור לזה ושיעור לזה (חי הגר"ש שקאפ ב"מ ט, ז; קובץ שעורים ב"ק עד). ויש שפירש, שיסוד הספק הוא האם על שיעור אחד של הוצאה אי אפשר לחייב שני חיובי חטאת, או שמא כיון שכל אחד נחשב עושה המלאכה, אפשר לחייב את שניהם (ע"פ אור שמח השמטות להל' גניבה ג, יז בשם חתנו, וראה שם בביאור ראיית הגמ' להלן משותפין שגנבו).

שִׁיעוֹר אֶחָד לְכֶלֶן ■ וכן נפסק להלכה (רמב"ם שבת א, טז).

מְשַׁנֵּה. הקדמה: המשנה דנה על הוצאת דברים שטפלים לעיקר הדבר שמוציאו, או שמוציאם לא לצורך עצמם אלא כדי להרחיקם ממקום זה.

שֶׁהִקְלִי טְפִלָּה לוֹ - ועיקר מחשבתו על האוכל, והרי הוא כמתעסק לגבי הוצאת הכלי, ואינו מלאכת מחשבת (פסקי רי"ד; וכע"ז פירשו רבינו פרחיה, וקרית ספר שבת יח). ויש שפירש, שאין מעשה הוצאת הכלי נחשב כלל מעשה, כיון שהוא בטל לגבי עיקר המעשה שהוא הוצאת האוכל (קובץ שעורים ביצה עג, בדרך שניה).

ומשנתנו עוסקת גם באוכל שאינו צריך לכלי, שכיון שהכלי בטל לגביו, פטור על הכלי (מגיד משנה שבת יח, כח, בדעת הרמב"ם שם). ויש שפירשו את משנתנו ע"פ הירושלמי (י, ה), שדוקא באוכלים שצריכים לכלי, כגון תותים, אע"פ שהוציאם בכלי פטור (רב ניסים גאון; ראב"ד שבת שם). ■ להלכה, המוציא פחות משיעור, אע"פ שהוציאו בכלי פטור (רמב"ם שבת יח, כח). ויש אומרים שדין זה אמור דוקא באוכלים שצריכים לכלי כגון תותים (ראב"ד שם).

פְּזִית מִן הַמֵּת - שהואיל ומטמא באהל, הוצאה חשובה היא להציל עצמו מן הטומאה (רש"י). אבל פחות מזכית, אין הוצאתו מצילה